

INTERVIU

„Democratizarea Germaniei se poate considera împlinită în anul 1990”

[“The democratization of Germany can be considered
accomplished in 1990”]

Interviu cu Dr. Robert Grünbaum
Director adjunct al Fundației Federale pentru Cercetarea Dictaturii Comuniste
din Germania

Abstract: *From 26 to 28 November 2014, within the project “After 25 years. Communism in Eastern Europe”, conducted by the Faculty of Political Science from “Petre Andrei” University of Iași, the Institute for the Study of Ideologies and the “Polis” magazine, took place an event called “25 years since the fall of the Berlin Wall”, organized in partnership with the German Cultural Centre of Iași. The event brought together: the opening exhibition “The wall. A boundary inside Germany” (organized by “The Federal Foundation for the Investigation of Communist Dictatorship” with help from the newspapers BILD and Die Welt), two conferences, film projections and a concert in memory of the victims of communism, conducted by Ulrich Backofen. Invited to this event, Dr. Robert Grünbaum held the Conference entitled “The peaceful Revolution and the fall of the wall. The GDR in the fall of 1989”. His presence in Iași was an occasion for an interview about the fall of the Berlin wall and the meaning it had and still has for Germany and for the entire Europe.*

Keywords: *Communism, The Berlin Wall, dictatorship, peaceful revolution, Soviet Union.*

În perioada 26-28 noiembrie 2014, în cadrul proiectului „După 25 de ani. Comunismul în Europa de Est”, realizat de Facultatea de Științe Politice a Universității „Petre Andrei”

din Iași, Institutul de Studiere a Ideologiilor și Revista *Polis*, a avut loc manifestarea „25 de ani de la căderea Zidului Berlinului”, realizată în parteneriat cu Centru Cultural

German Iași. Manifestarea a reunit vernizarea expoziției *Zidul. O graniță în interiorul Germaniei* (realizată de „Fundatia Federală pentru Cercetarea Dictaturii Comuniste” împreună cu ziarele *BILD* și *Die Welt*), două conferințe, proiecții de filme și un concert susținut în memoria victimelor comunismului, dirijat de Ulrich Backofen. Invitat fiind la această manifestare, Dr. Robert Grünbaum a susținut conferința intitulată „Revoluția pașnică și căderea zidului. RDG în toamna anului 1989”. Prezența sa la Iași a fost un prilej pentru realizarea unui interviu pe tema semnificației pe care a avut-o și o are căderea Zidului Berlinului pentru Germania și pentru întreaga Europă.

Alexander Rubel: Domnule Robert Grünbaum, care considerați că au fost factorii decisivi care au contribuit la căderea Zidului Berlinului acum 25 de ani?

Robert Grünbaum: Dacă analizăm anul 1989, vom vedea că trebuie să diferențiem între factori structurali și actuali. S-ar putea spune că factorii structurali se referă la faptul că regimul comunist din cadrul Republicii Democratice Germane (RDG) se găsea într-o mare criză politică. În afară de asta, din punct de vedere economic, și asta s-ar putea spune, sistemul era terminat. Aici se adaugă situația politicii externe cu renunțarea la „doctrina Brejnev”, deci renunțarea Uniunii Sovietice la amestecul în afacerile celorlalte state comuniste, încercările de reformă, către care a ținut Gorbaciov și, astfel, o considerabilă

independență politică a statelor comuniste respective. Factorii actuali, dacă ne uităm la anul 1989, așa cum a fost el în fosta RDG, constau în primul rând într-o puternică mișcare a drepților cetățenești, care s-a organizat ca opoziție; în al doilea rând, o puternică mișcare de refugiați și emigranți – sute de mii de oameni părăseau RDG-ul, era un gest clar de a întoarce spatele, care va duce în cele din urmă la demonstrații în masă pe tot teritoriul RDG, împotriva cărora conducerea RDG nu va mai putea lua măsuri și care vor duce în final la deschiderea Zidului.

A. R.: Acum, după 25 de ani de la căderea comunismului, ce fac foștii colaboratori ai serviciilor secrete, ai securității, ai serviciilor speciale ale regimului comunist din fosta RDG, cu ce se ocupă, cum sunt ei priviți azi în societate?

R. G.: Foștii colaboratori nu sunt o forță politică, a existat pe toate planurile și la toate nivelurile o curățare în acest sens. Dar ei trăiesc, lucrează, de exemplu, ca agenți de asigurări. Există niște asociații sau organizații ale foștilor colaboratori, dar ele sunt absolut ne semnificative în viața publică, neavând nicio forță politică în viața publică, sunt niște asociații ale unor domni vârstnici, care din nostalgia față de trecut organizează reîntâlniri.

A. R.: Ce fac, în schimb, victimele regimului? Au fost despăgubite în vreun fel? Cum au fost despăgubite?

R. G.: A existat o întreagă serie de măsuri de despăgubire, atât pe plan moral, cât și economic. Asta înseamnă că în Germania există acum legi în acest sens, legi de drept penal și administrativ, al căror scop a fost de a reabilita victimele. Există despăgubiri pentru cei care au fost închiși în închisoare, în măsura în care acest lucru s-a putut dovedi.

A. R.: Câți au primit asemenea despăgubiri?

R. G.: Condiția este ca victima să fi petrecut cel puțin 6 luni în închisoare pentru a primi acea așa-numită pensie de victimă. Există, de exemplu, și încercări din partea societății de a reabilita victimele.

A. R.: Ați putea da un exemplu?

R. G.: Un exemplu ar fi că, în anul 1953, Președintele a făcut un gest simbolic pentru foștii revoluționari. An de an se fac activități de comemorare, tocmai pentru a evidenția și la nivel social importanța celor din opoziție.

A. R.: Există astăzi grupuri în rândul tinerilor germani care ar manifesta interes pentru valorile regimului comunist. Dacă da, care ar fi rolul lor în context european?

R. G.: Experiențele din Germania au dus la faptul că nu a existat o grupare care să-și dorească o întoar-

cere către partidul comunist. Chiar nici partidul celor de stânga.

A. R.: Partidul succesor Partidului Comunist (SED).

R. G.: Da, nici chiar în rândul acestuia; dacă există unii tineri care împărtășesc acele idei și valori, ei nu au relevanță sau putere politică.

A. R.: Se găsesc printre foștii cetățeni ai RDG așa-numiți „nostalgici” după regimul comunist?

R. G.: E ceva cât se poate de firesc. Foarte mulți oameni care își amintesc trecutul lor accentuează amintirile plăcute. Așa a fost și cu esticii germani. Ei au avut o viață cotidiană și au, de asemenea, amintiri pozitive în legătură cu trecutul. Dar asta nu înseamnă că ei își doresc să aibă din nou RDG-ul. Mai multe sondaje au demonstrat că valorile democrației se bucură de aprecierea majorității. Dar nu putem generaliza. Nu există doar esticii germani. Există foarte multe categorii de oameni. Există răufăcători și victime. Există omul normal, care s-a adaptat la viața sa cotidiană din RDG, și fiecare din acești oameni au o altă amintire, o altă reprezentare despre fosta RDG. Deci, și aici trebuie să diferențiem. Chiar și acel fenomen de *Ostalgie*, nostalgie după Est, nu mai există după 25 de ani.

A. R.: Cu ce alt moment istoric al Germaniei moderne se poate compara căderea Zidului din punct de

vedere al semnificației și al urmărilor?

R. G.: Căderea Zidului e legată de o nespusă stare de bucurie. În istoria Germaniei moderne nu există foarte multe astfel de momente. Dar un astfel de moment comparabil ar putea fi sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial pentru că, odată cu acesta, germanii au fost eliberați de o altă dictatură, anume a ceea ce a Socialismului Nazist. Acest lucru a dus la faptul că în vestul Germaniei s-a instalat o democrație și, din păcate, acest lucru nu a fost posibil și în estul Germaniei. Totuși, democratizarea Germaniei se poate considera împlinită în anul 1990. Acum avem pentru prima dată în acest secol o democrație stabilă.

A. R.: Pornind de aici, căderea Zidului are un rol de mit întemeietor, un rol de a relegitima unitatea Germaniei, un rol ce ar putea fi simbolic pentru germani?

R. G.: Este foarte interesant că mulți oameni confundă ziua căderii Zidului cu ziua reunificării Germaniei. Ei uită că aceste două evenimente s-au întâmplat la o distanță de aproape un an.

A. R.: Și în România există aceeași problemă de percepție. Tot timpul, când sărbătorim aici Ziua națională a Germaniei trebuie să explic: nu, 3 octombrie nu este ziua căderii Zidului, ci ziua unificării.

R. G.: Da, și în Germania foarte mulți cred că 9 noiembrie 1989 ne-a

adus unificarea. Mulți oameni nu știu că în fosta RDG a existat un proces de democratizare, au existat niște alegeri libere, că a existat un guvern ales de către oameni. Acesta este un aspect.

A. R.: Dar dimensiunea mitică?

R. G.: Momentele fericite ale căderii Zidului s-au imprimat în mentalul colectiv al germanilor într-un asemenea mod, de parcă ar fi fost același moment cu unificarea Germaniei. Chiar dacă acest lucru nu este exact, aici s-a născut un mit național. Se vede că acest mit s-a răspândit și la nivel mondial.

A. R.: Căderea Zidului are o însemnătate nu doar pentru reunificarea Germaniei, ci și pentru începutul reunificării Europei. Percepeți în prezent o scădere a forței acestui mit?

R. G.: Un aspect foarte important este ideea că nu trebuie să privim revoluția pașnică din 1989 ca pe un fenomen izolat sau ca pe o revoluție națională a germanilor, ci ca pe o parte integrantă a revoluțiilor din întreaga Europă Centrală și de Est. Polonia începuse mult mai devreme, Cehia – la fel, până la România. În 1989 lumea s-a schimbat, a început o nouă fază.

A. R.: Mai este elanul același?

R. G.: Eu aș spune că nu s-a diminuat. Dacă privim și în România comparativ cu Ucraina, se vede o

diferență foarte mare în ceea ce privește entuziasmul față de Europa, nu doar atestat de către folosirea oportunităților economice oferite de către UE. Acesta este un proces foarte îndelungat, continuu și care, dacă suntem foarte sinceri, a început abia în 1989 și are perspective foarte mari.

A. R.: La fel percep și eu atitudinea față de aceste perspective. Există în România o simpatie foarte mare față de UE, ceea ce (în comparație, de exemplu, cu anumite state din Vestul Europei și cu scindarea partidelor, nemaivorbind de Marea Britanie, vorbind doar de Europa Continentală) atestă în continuare interes din partea românilor față de ideea europeană. Am putea chiar spune că estul Europei este *conducătorul* ideii europene.

R. G.: Da, desigur, acest lucru are și explicații de ordin economic. În Europa de Vest, oamenii se tem că ar putea pierde din bunăstarea lor; în Est, oamenii văd oportunitățile care li se oferă. Eu am impresia că forțele politice proeuropene sunt tot cele mai puternice în continuare.

A. R.: Da, desigur. Identificați apariția altor „ziduri” în Europa? Dacă da, care este natura lor și cum pot fi ele dărâmate?

R. G.: E interesant că, ori de câte ori vorbim despre Zidul Berlinului, se fac asocieri cu diferite alte ziduri

din întreaga lume. De exemplu, în Israel, mulți uită că acel zid era direcționat spre interior. El era menit să placă celor care erau înconjurați de el.

A. R.: Da, dar există și multe ziduri în Europa chiar dacă nu din ciment și pietre, ci sub formă de legi. De exemplu, legile referitoare la minoritățile din Europa.

R. G.: Desigur, dacă privim situația refugiaților, este foarte dificil în întreaga Europă să se găsească o abordare adecvata problemelor respective.

A. R.: Se poate vorbi de un Război rece în cadrul Europei după căderea Zidului? Vedeți o reaprindere a acestui conflict?

R. G.: Sunt foarte vigilent cu acest concept. Există o amenințare atomată. În Ucraina avem acorduri la nivel diplomatic, și cu Rusia la fel, deci nu aș merge atât de departe să pot accepta termenul de Război Rece.

A. R.: Vă mulțumesc pentru că mi-ați acordat acest interviu!

Interviu realizat
de Dr. Alexander RUBEL
Traducere: Ana-Maria Pălimariu